

PROEMIUM.

Quoniam sanctum est honorare veritatem prae caeteris amicis, ut dicit Philosophus in 1 Ethic., ideo virtuosus homines non dimittunt propter veritatem amicis displicere, ea quae contraria reputant veritati reprobando. Sed plerumque verum a falso non recte discernentes, eo quod quaedam falsa probabiliora sunt quibusdam veris, falsum quandoque iudicant verum propter apparentiam veri; ac per hoc dum putant falsum prosequi, ipsum tanquam amicum prosequuntur et repugnant veritati. Inter veritates siquidem de principiis naturae (veritas) de unitate formae in uno individuo ad plurimas se extendit veritates: quam agnoscunt aliqui, sed ipsam esse falsitatem putantes, tractaverunt irreverenter, et penitus repudiaverunt. Quod vero ex ejus cognitione multa dependent consequentia, expediens videtur ipsam manifestare amatoribus veritatis; ut ab eis agnita, non amplius impugnetur, sed potius tanquam praecipua amica honoretur, ipsi autem per ejus cognitionem ad videndum multas veritates illustrentur. Nec tamen oportet novas adducere rationes ad sui manifestationem: sed sufficiat ad praesens quaedam rationes communes in scriptis adductas contra cavillationes fortificare, auctoritatibus scilicet Philosophi et sui Commentatoris eas confirmare, et tandem rationes dissolvere, quae mentes aliquorum ligant, ne dictam videant veritatem. Ostenditur autem propositum tribus viis ad praesens. Prima sumitur ex distinctione formarum a se invicem. Secunda ex ratione entitatis. Tertia ex ratione unitatis.

PARS PRIMA.

Secundum primam viam arguitur communiter, quia formae rerum sunt sicut numeri et figurae quantum ad hoc, quod una forma addit perfectionem super aliam, sicut unus numerus addit super alium, et sicut una figura super aliam, et virtute continet ipsam. Forma ergo perfectior virtute continet formam imperfectiorem. Posita ergo forma perfectiori, superfluit ponere imperfectiorem. Cum ergo in natura nihil sit superfluum, non permittit natura quod in eodem composito sint duae formae, quarum una sit perfectior alia. Ad hujus rationis evidentiam considerandum est, quod formae substantiales non distinguuntur ab invicem, sicut distinguuntur calor et sapor, quae sunt diversorum generum physice loquendo; sed omnes

formae materiales distinguuntur sicut figurae quae sunt ejusdem generis physici. Formetur ergo principalis ratio sic. Impossibile est duas formas ejusdem generis physici simul pericere idem subjectum. Sed omnes formae substantiales sunt ejusdem generis physici. Ergo impossibile est duas formas substantiales simul pericere eandem materiam. Hujus rationis primo declaranda est secunda propositio, quia ejus declaratio utilis est ad ostensionem primae. Probatur autem tripliciter. Primo quidem per transmutationem formarum ab invicem. Illae enim formae sunt ejusdem generis physici, inter quas est transmutatio per se: ita scilicet, quod una sit terminus a quo per se, non autem per accidens, scilicet cum adjunctione sui cum termino a quo: et alia sit terminus ad quem per se, non per accidens, ex hoc quod adjungitur alicui alteri. Verbi gratia, quando album mutatur in nigrum, si illud etiam mutetur in dulce, est transmutatio albi in dulce per accidens, sed albi in nigrum per se: et hoc ideo, quia album et nigrum sunt in eodem genere. Unde dicit Philosophus 10 Metaph., quod ea quae sunt diversa genere, non habent viam, idest transmutationem ad invicem. Nunc autem inter formas substantiales per se est transmutatio. Et hoc manifestum est de formis quas omnes concedunt esse specificas. In talibus enim manifestum est, quod una abjicitur in inductione alterius: et hoc non est per accidens ad inductionem et abjectionem aliarum quae sunt termini transmutationis per se: sicut per se fit ignis ex aqua, vel e converso, vel pluvia ex vapore. Non enim generatio quae est in substantia, est per se ex aliquo accidente, ut ex albo; vel etiam quae est per se, terminatur ad aliquod accidens, puta, ad nigrum. Relinquitur ergo quod sit per se inter duas formas substantiales, quarum una abjicitur, et alia inducitur. Omnes ergo formae substantiales sunt ejusdem generis. Si vero ponantur aliquae formae quae non sint specificae, sicut aliqui ponunt in homine formam corporis aliam ab anima; adhuc oportebit per illam rationem ponere talem esse ejusdem generis cum aliis quae sunt specificae, eo quod inter illas formas et formas specificas, est per se transmutatio: corpus enim hominis quod post mortem putrescit, resolvitur in elementa: fit enim corpus tale ex semine, et semen ex alimento, et alimentum ex elementis¹: ex eisdem enim nutritur et sumus. Forma ergo corporis est ejusdem generis cum formis elementorum. Formae autem elementorum sunt ejusdem generis cum aliis formis specificis. Ergo et forma corporis in animali est ejusdem generis universaliter cum aliis formis specificis. Praeterea, quod non sit instantia in aliqua forma materiali, quantum ad

¹ Al. et alimentum ex alimentis.

hoc, ostenditur per hoc quod in substantiis semper generatio unius est corruptio alterius et e converso, ut dicit Philosophus in lib. de Gen. et Corr., ubi determinat de generatione et corruptione in universali. Universaliter ergo inter formas substantiales est transmutatio, sic quod in inductione unius est abjectio alterius, et e converso. Talis autem inductio et abjectio non potest esse per accidens ad inductionem et abjectionem aliorum quae sunt per se termini generationis et corruptionis: quia in generatione substantiae vel corruptione nihil potest per se esse terminus, nisi forma substantialis. Est ergo transmutatio inter quascunque formas universaliter. Oportet ergo dicere universaliter, quod omnes sunt ejusdem generis: et haec est prima probatio propositionis.

Secundo probatur per locum a definitione. Dicit enim Philosophus 5 Metaph., quod diversa genere sunt, quae non habent idem susceptivum. Omnes ergo actus qui habent idem susceptivum, sunt ejusdem generis. Hoc est manifestum tam de accidentibus transentibus, quae sunt operationes, quam de formis permanentibus: visio enim albi et visio rubei sunt actus ejusdem generis, cum habeant idem proximum susceptivum, scilicet potentiam visivam: similiter albedo et rubedo sunt formae ejusdem generis, cum sint in eodem susceptivo, scilicet in superficie corporis terminati. Et hujus ratio est, quia potentiae distinguuntur per actus, ita quod actus diversorum generum habent diversas potentias. Proximum autem susceptivum cujuslibet actus est potentia nata perfici per illum actum. Unde oportet quod omnes actus qui habent idem susceptivum proximum, sint ejusdem generis. Nunc autem omnes formae substantiales habent idem susceptivum, quia sunt perfectiones ejusdem potentiae. Materia enim est illud quod est potentia quaedam ordinata ad formas omnes materiales tanquam ad suos actus sive perfectiones; et est susceptiva omnium formarum materialium, sicut lignum est susceptivum omnium formarum artificialium, ut dicitur 1 Physic. Omnes ergo formae materiales sunt ejusdem generis.

Sed huic probationi potest obviari de anima, quae est actus corporis physici organici. Non enim videtur esse actus primae materiae tanquam potentiae immediate vel proxime, sed solum tanquam remota. Videtur autem esse actus corporis tanquam immediate; unde Philosophus dicit in 2 de Anima, quod ex corpore et anima fit unum tanquam ex potentia et actu. Et sic videtur, quod ejus susceptivum immediatum sit alterum a susceptivo aliarum formarum, licet idem habeant susceptivum remotum. Et ex hoc videtur sequi praedictum, quod anima non sit ejusdem generis cum formis materialibus, cum illa sint diversa genere, quae non habent idem susceptivum proximum. Non

enim oportet quod illa quae habent idem susceptivum remotum sint ejusdem generis: sic enim color et sapor essent ejusdem generis, cum sint in eadem substantia. Potentia autem dicitur non quodcumque principium actus, sed principium immediatum ipsius. Materia ergo si sit potentia sive susceptivum aliarum formarum, non sequitur quod sit animae. Sequitur ergo, ut videtur, quod anima sit alterius generis ab aliis formis.

Ad hoc dicendum, quod necesse est idem susceptivum esse animae et aliarum formarum. Si enim accipiamus corpus in actu per aliam formam quam sit anima, quod quidem corpus maneat post mortem secundum aliquos, tale corpus non potest esse potentia respectu animae: quia si sic, posset post mortem suscipere animam; quia quamdiu manet potentia, tandiu potest per agens duci ad actum naturaliter: sicut quamdiu in oculo manet potentia visiva, potest duci ad actum videndi. Nunc autem corpus mortuum per nullum agens naturale potest animam suscipere, sed tantum per agens supernaturale, quod est Deus: eo mortuo enim non fit vivum naturaliter, nisi per resolutionem ad primam materiam. Corpus autem mortuum nunquam fuit idem numero potentia respectu animae. Eodem modo etiam potest argui de quocumque accepto in corpore mortuo, quod sit compositum: nihil enim tale potest accipi, quod possit fieri vivum sine corruptione: fit enim resolutio corporis mortui usque ad primam materiam, antequam ex ipso generetur vivum: et ita relinquitur quod materia prima sit potentia immediata respectu animae, si accipiamus animam secundum suam propriam rationem, sicut est potentia immediata respectu aliarum formarum. Tamen si consideremus corpus in actu per ipsam animam, tunc ipsum corpus sic consideratum est potentia respectu animae, et secundum quod ipsa dat esse vivum et sensitivum, et sic deinceps: et sic loquitur Philosophus in 2 de Anima, cum dicit, quod ex corpore et anima fit unum, sicut ex potentia et actu: et similiter quando dicit ibi, quod anima est actus corporis. Ideo autem sic loquitur, quia in definitione formae debet poni materia prout appropriata est illi formae, non autem secundum quod communis est sibi et aliis. Et similiter est modus loquendi cum dicitur, anima est actus corporis, ac si diceretur, calor est actus calefacti. Non autem id cujus calor est actus, est qualificatum alia qualitate priori, quam sit calor, quia calor est de primis quatuor qualitatibus; sed intelligitur quod sit qualificatum primo calore, qui est actus ejus. Nec potest dici, quod dispositio susceptivi, per quam appropriatur potentia actui, det ipsi susceptivo rationem potentiae, ita scilicet quod illa dispositione destructa non sit amplius potentia respectu talis formae: sicut si diceretur, quod propria harmonia facit quod corpus est po-

tentia respectu animae; et ideo ipsa harmonia destructa vel soluta, jam non est potentia, scilicet susceptiva respectu ipsius. Si enim hoc esset verum, tot essent potentiae, quot actus: et non responderet una potentia diversis actibus ejusdem generis; quia diversi actus requirunt diversas dispositiones in potentia susceptiva. Videmus enim actus activorum esse in patiente et disposito, ut dicitur 2 de Anima. Unde etiam formae elementorum, de quibus manifestum est quod habent idem susceptivum proximum, requirunt in suo susceptivo dispositiones contrarias; puta, forma ignis calorem, forma aquae frigiditatem. Nec valet si dicatur, quod hoc fit propter defectum agentis naturalis, quod illa potentia passiva quae est corpus mortuum, non potest duci ad actum vitae; quia cuilibet potentiae passivae respondet aliqua potentia activa, quae possit eam ducere ad actum; alioquin illa potentia passiva esset otiosa. Unde ex hoc quod non est aliqua potentia naturalis quae possit disponere corpus mortuum ad actum vitae, sequitur quod ipsum non est potentia respectu talis actus, et per consequens etiam non est idem corpus secundum formam, quod fuit vivum; illud enim corpus vivum erat potentia respectu animae, secundum quod anima dat esse vivum et posteriores perfectiones; licet materia sit ejus potentia, secundum quod constituit esse substantiale et esse corporeum, sicut dictum est. Sic ergo oportet quod omnes formae materiales sunt ejusdem generis, eo quod omnes habent idem susceptivum proximum, scilicet materiam primam; et haec est secunda³ propositio probata.

Ostenditur hoc idem ex habitu formarum ad se invicem quantum ad suas essentias. Ad cujus evidentiam considerandum est, quod formae diversorum generum sic se habent, quod una nihil habet in sui natura de virtute alterius, sed sunt penitus diversae naturae, quarum nulla continetur in alia; puta color et sapor, quorum neutrum est virtute in altero, et ex hoc sunt diversa secundum genus. Sed formae ejusdem generis sic se habent, quod semper una virtute continet aliam: illa scilicet quae est perfectior in se continet imperfectiorem cum alio addito. Sicut videmus quod una figura continet aliam, et aliquid amplius: pentagonum enim continet trigonum, et addit unum angulum; pentagonum continet tetragonum, et addit unum angulum; et ita de ceteris. Et sicut est in genere rectilinearum figurarum: ita est in aliis generibus. Cum enim in omni genere sit unum primum quod est mensura omnium quae sunt in illo genere; oportet quod diversae formae ejusdem

¹ Al. quia.

² Al. sed.

³ Al. hoc est secundae.

generis sint ab invicem distinctae per recessum a primo sui generis, et quod multiplicentur secundum quod multum recessunt ab illo primo, quaedam minus et quaedam magis; ut scilicet tot sint formae, quot modis fit recessus ab illo primo. Puta, in genere coloris, tot sunt species, quot modis fit recessus ab illo primo in genere coloris, et mensura totam perfectionem sui generis comprehendente. Unde et Philosophus 10 Metaph., nigrum quod maxime distat ab albo, dicit esse privationem albi, eo quod minime habet perfectionem coloris albi: et ita est in aliis contrariis. Omnia enim contraria sunt in eodem genere: unde unum contrarium semper est privatio respectu alterius quod est habitus, eo quod continet totam perfectionem sui generis. Ex his concludi potest: quaecumque formae sic se habent ad invicem, quod semper perfectior continet in se imperfectiorem, et super eam addit aliquid, sunt ejusdem generis. Sic se habent omnes formae substantiales: tales enim formae sunt ut numeri, quorum species resultant per hoc quod major addit unitatem supra minorem, sicut dicitur 8 Metaph. et 9. Omnes ergo formae substantiales materiales sunt ejusdem generis. Sicut enim numeri diversi resultant secundum progressionem naturalem ab unitate, ita quod primus numerus super unitatem addit unitatem, et sic deinceps; ita formae materiales accipiuntur secundum quandam a materia recessum secundum perfectius et imperfectius. Formae siquidem elementorum sunt propinquissimae materiae primae, et sic imperfectissimae secundum Commentatorem, et quasi parum a materia recedentes: unde corpora elementalium dicuntur prima corpora tanquam a primis formis et materia prima constituta. Ista autem formas propter sui propinquitatem ad materiam non sequitur aliqua operatio excedens qualitates activas et passivas. Consequenter autem magis recedunt ab imperfectione et potentialitate materiae primae, formae mixtorum, upote habentes in se quidquid habent formae elementorum, et adhuc amplius. Unde et ipsas consequuntur operationes excedentes qualitates activas et passivas elementorum: puta adamas trahit ferrum, jaspis restringit sanguinem, et sic de aliis: et in istis etiam sunt multi gradus. Similis est etiam comparatio plantarum ad inanimata, quod scilicet formae plantarum excedunt omnium inanimatorum formas: ex quo quidem excessu habent in seipsis principium sui motus activum, puta, nutritionis et augmentationis, quod nulli inanimato competit. Similiter etiam formae animalium excedunt formas plantarum, et plus elongantur a potentialitate materiae: propter quod habent in se principium sui motus, sed et cognitiones aliarum rerum. Anima vero

¹ Al. tunc.

humana inter omnes formas receptas in materia perfectissima est. Unde non solum est principium cognitionis quae est per organum corporale: sed quia elevata est super materiam, naturaliter habet cognitionem et intelligentiam separatam a materia: unde oportet quod sit perpetua, sicut inquit Philosophus 12 Metaph., quod inter omnes formas ipsa sola manet post corporis corruptionem. Sic ergo cum sit perfectissima inter omnes formas materiales, et contineat virtualiter vegetativam plantae, et sensitivam bruti, oportet quod contineat virtute omnes alias formas materiales. Et ita quantum ad hoc quod est perfectio corporis, est ejusdem generis cum aliis formis corporalibus vel materialibus. Et sic considerari potest quod semper forma substantialis quae est perfectior continet in se imperfectiorem et amplius. Et ita relinquatur, quod omnes sunt ejusdem generis. Et haec est tertia et ultima probatio propositionis.

Prima vero propositio ejusdem rationis probatur ex his quae dicta sunt. Primo quidem per transmutationem formarum ad invicem. Si enim aliqua duae formae perficiunt simul idem subjectum, illae sunt contingentes, nullam repugnantiam habentes. Inter formas autem contingentes non cadit transmutatio per se; contingens enim non fit ex contingenti, nisi per accidens; nec per consequens corrumpitur contingens, nisi per accidens, sicut dicitur 1 Physic. Si autem inter formas quae simul sunt in subjecto, non cadit transmutatio per se, sequitur quod non sint ejusdem generis; quia inter formas ejusdem generis cadit transmutatio per se, ut prius ostensum est. Impossibile est ergo duas formas ejusdem generis simul perficere idem subjectum.

Secundo ostenditur idem per hoc, quod formae ejusdem generis habent idem susceptivum immediatum. Non est autem possibile, quod duae formae habeant idem susceptivum numero immediatum simul; quia oportet esse ordinem naturalem inter formas. Nec etiam ponitur duae formae tales in eodem subjecto, nisi in quantum una est ordinata ad aliam. Neutra etiam perficitur per aliam, eo quod perfectibile praesupponitur perfectioni. Si ergo dicatur quod duarum formarum una perficit susceptivum mediante alia; sequitur quod non habent idem susceptivum immediatum, et per consequens quod non sint ejusdem generis. Impossibile est ergo duas formas aliquo modo perficere idem susceptivum. Nec etiam valet si dicatur, quod una forma est dispositio ad susceptivum, et alia est actus ejusdem. Quia diversae formae ejusdem generis requirunt diversas dispositiones, per quas receptivum eis approprietur. Et licet in via generationis una disponat ad inductionem alterius, tamen in via essendi dispositio propria unius repugnat alteri: si enim dispositio unius staret cum dispositione alterius, jam esset com-

munis dispositio, et nullius propria. Forma autem non est in materia, nisi sit disposita et propria. Si essent duae formae in materia simul, neutra haberet propriam dispositionem: tota enim dispositio materiae esset communis utrique, ex quo utraque forma stat cum illa dispositione. Non solum ergo verum est quod una forma non pertinet ad dispositionem alterius propriam, sed nec etiam compatitur secum aliam in eodem subjecto. Et haec potest esse tertia probatio sumpta ex impossibilitate dispositionum.

Quarto ostenditur idem sic. Semper forma perfectior continet imperfectiorem, sicut est in numeris et figuris quod quinaris continet quaternarium, et pentagonus tetragonum, ut prius ostensum est. Forma ergo perfectiore existente in materia, frustra esset in ea forma imperfectior, ex quo continetur in forma perfectiore, et sit cum forma imperfectiore ejusdem generis in eodem subjecto.

Quinto persuadetur sic per ea quae apparent sensui. Videmus enim in formis sensibilibus quae sunt ejusdem generis, quod non compatiuntur se in eodem subjecto: non enim idem corpus in eadem sui parte est album et rubeum, nec etiam calidum et frigidum; et sic etiam videmus non solum in illis ubi est contrarietas, sed etiam in aliis: non enim aliquid corpus potest esse simul triangulare et quadrangulare. Cum ergo per sensibilia elevemur ad cognitionem intelligibilem, impossibile est quod formae ejusdem generis, quae non sunt sensibiles, cujusmodi sunt formae substantiales, compatiuntur se in eodem subjecto.

Sexto probatur idem sic. In formis ubi invenitur contrarietas, puta in coloribus et saporibus, duo est considerare: scilicet quod intenduntur et remittuntur, et quod sunt ejusdem generis. Manifestum est autem quod in talibus duae formae sunt impossibiles ad invicem. Aut ergo sunt impossibiles quia intenduntur et remittuntur, aut quia sunt ejusdem generis. Nec apparet aliqua alia causa impossibilitatis nisi alterum istorum. Sed non potest dici quod sunt impossibiles quia intenduntur et remittuntur; quia per intensionem et remissionem formae in subjecto fit quodammodo accessus ad aliam formam ejusdem generis, vel perfectiorem vel imperfectiorem; et sic per hoc tollitur causa impossibilitatis¹ unius ad alteram. Relinquitur ergo quod sint impossibiles propter hoc quia sunt ejusdem generis. Cum ergo posita causa ponatur effectus, oportet universaliter quod omnes formae quae sunt ejusdem generis, sint ex hoc impossibiles.

Septimo arguitur sic. Forma imperfectior alicujus generis

¹ *Id est*, aliquid impossibilitatis.

distinguitur a perfectione non secundum aliquid positivum quod sit in ea et non in imperfectiore: quia, sicut dictum est, perfectior continet imperfectiorem totaliter, et adhuc amplius. Per hoc ergo distinguitur ab ea, quod forma perfectior aliquid ponit in subjecto, cujus privationem ponit imperfectior. Cum ergo impossibile sit aliquid subjectum simul habere in se aliquid positivum, et privationem ejusdem, impossibile est ergo quod forma perfectior et imperfectior ejusdem generis simul sint in eodem subjecto.

Octavo arguitur. Omnis actus quamdiu suam potentiam perficit, totaliter eam perficit, et occupat et continet: de ratione enim actus est perficere, terminare et complere suam potentiam. Sed susceptivum occupatum et completum nihil suscipit quousque evacuetur. Ergo, cum formae ejusdem generis habeant idem susceptivum, impossibile est quod recipiat unam formam post aliam, nisi priore objecta.

Nono et ultimo arguitur. Omnis transmutatio per se est de opposito in oppositum: de non albo enim fit album, et de non igne ignis. Sed inter duas formas ejusdem generis est per se transmutatio, sicut dictum est. Ergo una forma denominat ipsum opposita denominatione a prima, qua denominat ipsum alia forma ejusdem generis. Et hoc apparet in formis sensibilibus. Corpus enim quod est rubeum, est non album, et est non nigrum, et non viride; eodem etiam modo album est non rubeum et non viride, et sic de aliis. Si ergo duae formae ejusdem generis simul perficerent idem subjectum, opposita simul inessent eidem subjecto. Puta, si in eodem subjecto esset albedo et rubedo, denominaretur idem subjectum per rubedinem non album, et per albedinem album; et ita esset album et non album. Hoc autem est oppositum primi principii.

Et ita sufficienter ostensum est, quod diversae formae ejusdem generis non possunt simul perficere idem subjectum. Prius autem probatum est omnes formas substantiales esse ejusdem generis. Relinquitur ergo quod non est possibile aliquid subjectum simul perfici diversis formis substantialibus, sed una sola. Sumpta est autem haec via ex sententia Philosophi in diversis locis; et praecipue ex 10 Metaph.: ubi dicit quod sicut in coloribus est unum primum quod est mensura omnium colorum, scilicet color albus; et in vocibus est unum primum illius generis, scilicet diesis, et in figuris rectilineis est unum primum, scilicet trigonum; ita est in aliis generibus. Et si ita sit, in passionibus et qualitatibus et substantiis necesse est similiter se habere. Similiter enim se habet in omnibus. Ex istis verbis Philosophi habetur expresse, quod substantiae omnes

¹ *Ed. Rom.*: et non in perfectiore.

de quibus hic loquitur, sunt unius generis physici. Loquitur autem de substantiis materialibus, quia nondum pervenit ad determinandum de substantiis immaterialibus. Dicit etiam in eodem quod privatio est principium contrarietatis, et quod unum contrariorum est privatio respectu alterius. Ubi etiam dicit Commentator, quod omnia contraria opponuntur secundum privationem et habitum. Unum enim contrariorum accidit ut sit privatio perfectionis, quia alterum contrariorum est perfectus habitus, et alterum diminutus. Ratio autem istorum ditorum Philosophi et sui Commentatoris est: quia contraria sunt in eodem genere; et ideo distinguuntur secundum privationem et habitum sui generis, ut supra expositum est. Consequens ergo est, quod eodem modo distinguantur formae ejusdem generis ubi non est contrarietas, utpote in figuris et in substantiis; ut semper una perficiat subjectum cum privatione alterius. Sed unum contrariorum est ut privatio propter sui maximam distantiam a suo contrario, quod est habitus perfectissimus ejusdem generis; ita et media habent de privatione, et aliquid de habitu secundum magis et minus, propter quod quodlibet eorum est impossibile alteri in eodem subjecto. Cum ergo eadem causa in compositis reperiat, et in aliis generibus, ubi non est contrarietas; non poterunt duae formae ejusdem generis simul perficere idem subjectum. Dicit etiam Philosophus in eod. lib. quod non est permutatio ex uno genere in aliud genus, nisi per accidens: et quanto aliud est perfectius, tanto est simplicius et minus compositum, ut patet in formis accidentalibus ejusdem generis: albedo enim quae est color perfectissimus est simplicior: et alii colores in quantum ab eo distant vel ei appropinquant, sunt compositiores vel simpliciores. Et praeterea, formarum ejusdem generis una continet aliam virtualiter, scilicet perfectior imperfectiorem: et imperfectior si conjungeretur cum perfectiore, nullam perfectionem daret, sed esset frustra. In natura autem nihil est frustra. Non ergo sic poterit fieri additio in speciebus, ut forma praeeexistens maneat cum alia superveniente. Oportet ergo similitudinem praedictam sic intelligere, ut forma perfectiore adventiente corrumpatur praeeexistens; ut semper in composito maneat una forma tantum, continens tamen imperfectiorem et amplius, et per consequens addens super ipsam: ut sicut numerus major continet in se numerum minorem seorsum ab eo existentem, et addit super ipsum, ut quaternarius continet in se virtualiter quantitativo seorsum ab eo existentem ternarium, et addit unitatem; ita quod forma perfectior super formam imperfectiorem, quam virtualiter continet, addit aliquam perfectionem. Licet ergo in numeris sit quod minori numero, puta, ternario, potest

fieri additio unitatis novae, quae cum tribus unitatibus constituat quaternarium qui est numerus major; tamen ille modus in formis non est possibilis, ut forma adveniens cum forma praeeistente in materia constituat perfectionem formam. Et hujus diversitatis ratio est duplex: quia additio numeri super numerum est secundum partes integrales, sive quantitativas, in quantum unus numerus excedit alium. Ad talem autem excessum habendum nihil refert, utrum accepto minore numero addamus aliquid faciendo ipsum minorem numerum partem majoris, vel quod accipiamus majorem numerum seorsum omnino ex omnibus unitatibus: utroque enim modo unus numerus excedit alium secundum quantitatem. Sed additio formae super formam ejusdem generis est secundum perfectionem. Tota autem perfectio quae est in forma imperfectiore¹ est in forma perfectiore per se; et ita nulla perfectio cresceret eis ex formis. Et tanto forma est simplicior, quanto major est et perfectior: licet in numeris sit e contrario: quia quanto numerus est major, tanto est compositior. Et ideo non potest fieri additio formae existenti, sicut fit in numeris additio numero praeeistenti. Alia ratio hujus diversitatis est, quia numerus non est quid unum simpliciter, sed unum aggregatione unitatum: et ideo sibi competit habere plures partes, quarum quaelibet est in actu. Et ideo quocumque modo fiat additio partis ad partem, resultat numerus major. Sed substantia materialis est unum quid simpliciter: et ideo non possunt in ea esse plures actualitates, ut infra dicitur: et ideo adveniens una forma substantiali, necesse est aliam cedere. Et secundum hoc convenientior est similitudo formarum ad figuras, quam ad numeros, eo quod figura sequitur formam continui. Quam similitudinem ponit Philosophus in 2 de Anima, sic inquires. Similiter se habent ei quod de figuris est, et quae secundum animam sunt. Semper enim in eo quod est consequenter est potentia quod prius est, in figuris et in animatis; ut in tetragono quidem trigonum. In sensitivo autem vegetativum. Manifestum est autem in figuris, quod ad habendum speciem majorem, trigono manente, non est illi addenda aliqua linea ut habeatur tetragonus, quia qualitercumque addatur illa linea non esset figura major, quia non esset alia clausio quam prius. Nec etiam trigono praeeistenti potest addi novum quaternarium ad constituendum cum ipso secundum numerum quaternarium ad constituendum cum ipso subjecto sive corpore secundum numerum duae figurae ejusdem generis: sed oportet ad hoc quod corpus trigonum fiat tetragonum, amovere per decisionem de

¹ Al. quae est in forma, imperfectior.

corpore, ut destruat figura triangularis vel si sit flexibilis vel ductibilis, oportet in ipso aliam curvationem facere, ut habeantur quatuor anguli destructis primis angulis qui fuerunt in figura triangulari. Sic ergo necesse est additionem vel subtractionem in substantiis rerum fieri, ut adveniens nova forma, corrumpatur illa quae praeeexistebat, sicut in figuris patet, et sicut in numeris, quorum unus accipitur post alium seorsum ex aliis unitatibus omnibus, cum unus plures unitates contineat quam alter, et sic cadit super ipsum. Patet etiam, quod tota illa via procedit secundum sententiam Philosophi; quia propositiones ex quibus ostensum est propositum, ab eo sumptae sunt, et secundum sensum, quem intellexit. Sed unum dubium restat videre: quia videtur esse probatum, quod in homine non sint plures formae substantiales: quia anima rationalis cum sit incorruptibilis, non videtur esse ejusdem generis cum aliis materialibus quae sunt corruptibiles: quia corruptibile et incorruptibile differunt secundum genus, ut dicitur 10 Metaphysicorum: et ita anima rationalis compatitur secum quodam formas corporales in homine, ut sint duae formae in homine, scilicet anima rationalis et forma corporis. Ad hoc dicendum est, quod propter hoc anima constituta est in confinio substantiarum separatarum quae sunt incorporeales, et formarum materialium, quae sunt corporales: est enim infima formarum incorruptibilium et suprema formarum corruptibilium: et propter hoc est partim separata a materia, et partim in materia. Secundum intellectum namque et voluntatem separata et incorruptibilis est: et quantum ad hoc pertinet ad genus substantiarum separatarum: sed secundum alias potentias est actus materiae, et secundum illas est corruptibilis: et sic pertinet ad genus formarum materialium quae sunt corruptibiles. Quod patet ex hoc quod per potentias illas, scilicet sensitivam et vegetativam, continet perfectionem quae reperitur in formis brutorum, sed eminentius. Unde impossibile est quod compatiatur secum aliam in eodem subjecto, cum sit ejusdem generis cum unaquaque; sicut et omnes formae aliae sunt impossibiles propter hoc quod sunt ejusdem generis, ut ostensum est.

PARS SECUNDA.

Sequitur de secunda via ostendendi propositum, quae sumitur ex potestate essentiali formae substantialis, ex hoc scilicet quod quaelibet forma substantialis constituit ens simpliciter. Et ne fiat disceptatio de vocabulo, voco ens simpliciter illud

¹ Al. amittitur si.